

is. A középkortól kezdve (Raymundus Lullus) egészen a 19. század elejéig számos tudós pazarolta szellemi erőfeszítéseit a hű és részletes emlékezés biztos mesterfogásainak megállapítására. Ezeknek a törekvéseknek története, sajtószerűen azzal végződött, hogy a mnemotechnika — önmagát likvidálta és helyet adott a jó emlékezés lélektani törvényeken nyugvó, tapasztalatból eredő elméletének. *Julliot*, akit az utolsó mnemotechnikusnak nevezhetnénk, a jó emlékezés szabályait így foglalja össze 1830-ban: „Éles megfigyelés, egyszerre minél több érzékszerv igénybevételével; megállapítani, vagy (ha nincsenek) teremteni összekötő kapcsolatokat képzeletünk között ebben a tevékenységben, az ismeretlent az ismereteshöz, az újat a régihez kell fűzni; gyakran áttekinteni emlékeztetlancolatunkat, mégpedig előre meghatározott rend szerint és megfigyelni a közvetlenül előzően felfedezett kapcsolatokat“. Ezek a tanácsok ma is megállják helyüket. A folyóirat többi munkatársainak megjegyzései csak kiegészítik *Julliot* tanácsait: Minél jobban részt vesznek *személyiségünk egész és egyes lelki tevékenységeink* egyenként az emlékezeti adatok megrögzítésében, annál hűbb és biztosabb lesz az emlékezés. Az érdeklődés és figyelem, melyet a megjegyzendő tárgynak, mozzanatnak szentelünk; az az önfegyelműző munka, mellyel *személyiségünk életritmusába és lelki életünk egész hálózatába* szervesen beleillesztjük a kívánt mozzanatot, pl. a szabályszerűen visszatérő s a szellemi munkát megszakító léleketvétel gyakorlatai, sőt maga a tiszta levegő, vagy a közvetlenül elalvás előtti tanulás; saját emlékező típusunk megfigyelése és felhasználása (itt van bizonyos szerepe a mérsékelt egyéni mnemotechnikának is); optimizmus és autósuggeráció, mellyel bátoríthatjuk magunkat és felfokozhatjuk teljesítőképességünket nehezebb esetekben (pl. a színészek szerepeltételezése); a kísérleti lélektan eredményeinek figyelembevétele és az ú. n. globális módszer előnybenrészesítése a szövegek (költemények, szónoki beszédek stb.) megtanulásában; mindezek oly gyakorlati szabályok, melyeket az *önnevelésben* bárki felhasználhat és amelyeket az *iskolai tanulás* helyes irányításában is hasznosíthatunk növendékeinknél. (Természetesen feltételezzük a szövegek iskolai tanulásának és taníttatásának problémájánál, amiről e folyóirat már nem emlékezik meg, azt, hogy csak kevés értékes anyagot szabad memóriáztatni.)

Várkonyi Hildebrand dr.

A **Pädagogischer Führer** 1936. évi 1. és 2. számának kiemelkedő közleményei a következők:

E. Bichlbauer Pestalozzi születésének 190. évfordulója alkalmával **Pestalozzi mint az erkölcsi megújulás vezére** címmel hódol a nagy népnevelő emlékének. Pestalozzinak nemesak néhány didaktikai elve állta ki egy évszázad tűzpróbáját, hanem főként az erkölcsi nevelés terén biztosított magának halhatatlan nevet. Szerinte az erkölcsiség az emberi művelődés legmagasabb foka. A művelődés vezet a egyént a természetes (állati) állapotból a társadalmi-jogi állapoton át az erkölcsi állapot magaslatára. Az embernek az élet jelenségeivel szemben elfoglalt álláspontja attól függ, melyik állapot fokán áll, melyik állapotot valósítja meg életével. Az az egyén, akit a törvény

kötelező ereje készítet arra, hogy embertársai jogait tiszteletben tartsa, a társadalmi-jogi állapot fokán áll. Ha ellenben a törvény parancsa nélkül is respektálja mások jogait, akkor erkölcsös ember. Ezen az alapon jog és erkölcs szigorúan szétválasztandó fogalmak. Az erkölcsiség nem más, mint a magam nemesítésére irányuló akarat. Hit, kormányzás és nevelés vezeti az embert az erkölcs útjára. Pestalozzi népnevelői bölcsességének alap gondolata: az igazság és minden áldás, a szeretet és a testvériség gondolatának forrása a vallás, az Istenbe vetett hit. A vallásnak eme gondolatában rejlik mindenkor az állami bölcsesség szelleme, amely őszintén a nép boldogítását akarja. A nép vallásossága pedig a nemzeti erényeknek és a nemzeti erőnek a forrása.

F. Wollmann: **Az új osztrák polgári iskolai (Hauptschule) idegen nyelvtanításáról** értekezik. Az osztrák polgári iskolában egy idegen nyelvet tanítanak: angolt, franciát, vagy olaszt. Az idegen nyelv tanításának gyakorlati célja van: a nyelvnek olymértű elsajátítása, amennyire a folyton emelkedő idegenforgalom szempontjából szükség van reá, mert az idegenek annál jobban érzik magukat, minél több nyelvükön értő embert találnak. Az idegen nyelv megválasztása és óraszámának megállapítása a tartományi iskolaügyi hatóság hatáskörébe tartozik. A bécsi városi iskolaügyi tanács osztályonként 4, összesen tehát heti 16 órában szabta meg az idegen nyelv tanítását, ami tekintélyes óraszámot jelent, ha meggondoljuk, hogy a középiskola négy alsó osztályában a modern nyelvtanításra heti 17 óra jut. A tanítás eredményességét biztosító tényezők: a) a tanár az illető nyelvet gyakorlatilag jól tudja; b) a tervszerűen felépített tanterv; c) a jó tankönyv, mely olvasmányi anyagának kiválasztásában és a feldolgozás módjában a kevésbé rátermett, valamint a kezdő tanárt munkájában hathatósan támogatja. A tanterv a nyelv gyakorlati használatát egyrészt a nyelv- és olvasókönyv aktív szó- és formakincse alapján, másrészt a mindennapi élet köréből vett beszédgyakorlatokkal kívánja elérni. Az új tanterv további újdonsága a *hallási és beszédgyakorlatok* hangsúlyozása. Hallásból és beszédből, kérdés és feleletből áll az emberek társas érintkezése. Ezért a hallás, a jó kiejtés és a beszélgetés állandó gyakorlása nélkülözhetetlen. A tankönyv anyagát főleg mesék és anekdóták alkossák, mert ezek felelnek meg legjobban a 10–14 éves kornak. A beszédgyakorlás az elhangzott mondatok, szavak és hangok utánaejtéséből, olvasásból és a könyv nélkül tanult költemények és prózai olvasmányok előadásából áll. A beszédgyakorlatokat a nyelvtani szabályok szorgalmas gyakorlásával kell támogatni és tudatossá tenni. A beszéd mellett a nyelv írásbeli használata is fontos. Eleinte másolás, emlékezetből való írás és formális átalakítások alkotják az írásgyakorlás anyagát, később pedig a kérdések alapján való fogalmazás, olvasmányok tartalmának és tapasztalt, meg hallott dolgok leírása, továbbá a levelezés kerül előtérbe. Az idegen nyelv lelkes tanára az emberi közösség derék tagjaivá neveli tanítványait.

F. Swoboda: **A természetismereti oktatás feladata az új polgári iskolai tantervben** c. cikkében ismerteti ennek a tárgynak legfőbb nevelői feladatait és didaktikai alapelveit.

1. A legfőbb nevelői és művelődési feladatok:

a) vallásos nevelés;

- b) hazafias nevelés;
- c) szociális nevelés;
- d) a népiség gondolatának ápolása.

2. A tanítás didaktikai alapelvei:

- a) a gyakorlati élet követelményeinek megvalósítása;
- b) a tantárgyak közötti kapcsolat kimélyítése;
- c) a tanulók öntevékenysége (munkaiskolai oktatás);
- d) a tanulók lelki fejlődésének figyelembe vétele;
- e) a tanítás anyagának a lényegesre való redukálása.

O. Benda: Népiség és művelődési eszmény c. dolgozatában helyes érzékkel látja meg a két fogalom viszonyát, s ez: a nemzeti nevelésnek új tartalommal való telítése.

A. Hympan: A földrajz a polgári iskola új tantervében c. cikke értelmében a földrajztanítás anyagának elsősorban a gyakorlati művelődési szükségletekre kell figyelemmel lennie: a gazdasági és közlekedési szempontokat kell kidomborítani, a fiúiskolában pedig a katonai (honvédelmi) állapotokat kell figyelemben részesíteni. Természetesen a haza szépségeinek éreztetése, a hazaszeretet fejlesztése önként értendő. A földrajztanításban a többi tárggyal a legszorosabb kapcsolatot kell fenntartani. A tanítás anyag osztályonként a következő:

I. osztály: A szülőföld és a tartomány földrajza. Ausztria földrajza röviden. Európa és a világrészek rövid áttekintése. A földgömb.

II. osztály: Dél-Európa országai, különös tekintettel Ausztriával való gazdasági és kulturális kapcsolataikra. Ázsia és Afrika.

III. osztály: Európa országainak folytatólagos tárgyalása Svájc, Németország, Magyarország és Csehszlovákia kivételével. Amerika és Ausztrália.

IV. osztály: Svájc, Németország, Magyarország és Csehszlovákia. Ausztria részletes tárgyalása. A külföldi népmérség. Gyarmatügy. Ausztria a nemzetközi kereskedelemben. Csillagászati tudnivalók.

Minden osztályban a megfelelő helyen fizikai földrajzi ismeretek.

A rajzolás fontos szerepet játszik.

F. Koschabek egy természettudományi munkáltató óráát közöl.

Probléma: Hogyan alakítja át testünk az élelmiszereinkben lévő keményítőt?

Minden munkacsoport felszerelése: 2 próbacső, 1 próbacső 2 cm. magas Fehling-féle 1. számú oldattal, 1 próbacső 4 cm. magas Fehling-féle 2. számú oldattal, piros és kék lakmuszpapír, egy falat zsemlyeből és néhány darab borsónagyságú szőlőcukor.

Az óra folyamán közös munkával megállapított ismeretek:

- a) a keményítő vízben nem oldódik;
- b) keményítő és forróvíz csirizt adnak, amely ugyan a vízben még mindig nem oldódik, de könnyebben emészthető;
- c) a keményítő hevítve dextrint ad; a dextrin vízben oldódik, mégis ételünk átalakításában különösebb jelentősége nincs (kivéve a rántás).

Mint tápanyag csak oly anyagok jöhetnek figyelembe, amelyek oldódnak, vagy legalább finom eloszlásúak, hogy a vérbe átszivároghassanak.

Mit csinál a test az oldhatatlan keményítővel? A feleletet a következő kísérlet adja meg:

- a) megizleljük a kiosztott szőlőcukrot;
- b) íze édes, tehát szőlőcukor;
- c) a szőlőcukor kevésbé édes és nehezebben oldódik, mint a répacukor. Milyen munkaeszközök vannak még előttünk?
- a) a kék folyadék ismert: rézgálicoldat;
- b) a második próbacső folyadéka a piros lakmuszt kékre festi: ez lúg.

Kísérlet:

- a) egy üres próbacsőbe öntünk 1 cm³-nyi vizet;
- b) a megmaradt szőlőcukordarabkát feloldjuk benne;
- c) most a rézgálicoldat felét és a lúgkészlet felét az oldathoz öntjük;
- d) most a sötétkék színűvé lett folyadékot melegítjük;
- e) a meleg hatására megpirosodik.

Eredmény: Ha szőlőcukoroldat, rézgálicoldat és lúg keveredik, akkor gyenge melegítés esetén vörös színű lesz.

Megjegyzés: A szőlőcukor a fémoldatokból kiválasztja a fémeket. A szőlőcukornak eme tulajdonsága lehetővé teszi jelenlétének kimutatását: ez a Fehling-féle próba.

Ennek segítségével megoldhatjuk az óra elején kitűzött problémát:

- a) a zsemlyebélt 3 percig rágjuk, hogy sok nyállal keveredjék;
- b) a megrágott zsemlyét próbacsőbe tesszük;
- c) most megcsináljuk a Fehling-féle próbát;
- d) a próba pozitív.

Eredmény: A keményítőből szőlőcukor lett.

Megjegyzés: Testünk képes a keményítő alakjában fölvevő táplálékot a nyál segítségével oldható szőlőcukorrá alakítani.

Szántó Lőrinc.

Der Deutsche Volkserzieher. Ez az új német folyóirat a „Pädagogische Warte“ és a „Der neue Volkserzieher“ c. lapok egyesüléséből keletkezett.

Munkaterve Ernst Bargheer szerint négy pontban foglalható össze: 1. Egyetértést kíván teremteni író és olvasó közt, hogy őket ugyanazon népi szelvényben teljesített nevelési törekvés hassa át a nemzeti szociálista iskolázás szolgálatában. 2. Kiváló tehetségű szakembereknek a népszellem értelmében tett közleményei alkalmat akarnak adni a nevelőnek az elmélyedésre. 3. Előkészületet kíván adni oly iskolai munkára, melyben elmélet és gyakorlat a legbensőbb harmóniában olvadnak össze az erkölcsi nemzetnevelés szolgálatában. 4. Olyan munkabeosztást követ, hogy a célnak megfelelően, azaz minden hónapban egy általános irányú és egy tárgyi tartalmú füzet fog megjelenni az eddig követett hagyományokhoz híven. Az egyes füzeteken belül lesz egy elméleti-gyakorlati főrész, ezt követi egy kultúr-politikai áttekintés, mely időszervi kérdéseket tesz szóvá. Hasonló célt szolgálnak az állam és a párt köréből vett cikkek. Könyvekről, folyóiratokról bőven ad felvilágosítást s könyvlevelek formájában is sok megbeszélést fog nyújtani. A „levélszekrény“ összeköttetést kíván létesíteni az olvasó és író közt. A kép- és dalmellékletek gyakorlati tanítási célt szolgálnak, s a „Junger Volkserzieher“ a diákság